

A kapitány feladatáról

VISSZHANG - XLIX. évfolyam 48. szám, 2005. december 2.

Bauer Tamás véleménye fontos számomra (Stratégák a Nap-keltében, ÉS, 2005/44.). Fontos, mert kritikai álláspontja rávilágít olyan összefüggésekre, melyek tovább gondolásra ösztönöznek. Fontos, mert kiváló elméleti közgazdásznak tartom. Írásában viszont olyan állításokat fogalmaz meg általában a szocialista politikusok gondolkozásával kapcsolatban, ami vitára készítet. S mivel általam kifejtett gondolatok kapcsán fogalmazza meg vélekedését, felelősségem is vitába szállni, ha akár véleménykülönbség, akár félreértés vagy netán félreinterpretálás kiolvasható.

Bauer Tamás idézi a Nap-keltében általam mondottakat: "Végigcsináltuk a gazdasági rendszerváltást. Szükségszerűen privatizáltunk. Szükségszerűen végigvittünk egy szerkezetváltást, és ez egy liberális gazdaságpolitika volt. (...) Az a kérdés, hogy hogyan tovább. Milyen gazdaságpolitika legyen? (...) úgy fogalmaztam, hogy a szolidaritás és a versenyképesség csak együtt lehet, csak együtt kezelhető. És akkor vannak nagy politikai sikerek, eredmények és nagy gazdasági sikerek, ha ezt a kettőt ötvözni tudjuk. És igen, a politika oldaláról egyébként a szolidaritásnak van elsőbbsége, mert nekünk ez a felelősségünk. Egy vállalkozó oldaláról a versenyképességnek van elsőbbsége, mert neki pedig az az érdeke." Bauer Tamás szerint ez az álláspont "Világos beszéd: volt a rendszerváltás, akkor mi is arra kényszerültünk, hogy a versenyképességet, a gazdasági szerkezetváltást állítsuk előtérbe, ehhez igazítottuk a politikát, de most már ezen túl vagyunk, most már felépült az erős piacgazdaság, ezen a talajon most már gyors ütemben be lehet hozni az életszínvonal terén bekövetkezett lemaradást." Majd később, saját gondolatainak kifejtése eredményeképp polemizálva úgy fogalmaz "A versenyképesség szempontja tehát továbbra sem lehet az üzleti szektor belügye, továbbra is a kormányzati politika elsődleges szempontjának kell lennie. A kormányzati politika számára ugyanakkor mellőzhetetlen szempont az is, ami a vállalkozók számára nem az: a szolidaritás. Csakhogy szolidaritáson nem általános fogyasztásnövelést, széles körű béremelést, általános nyugdíjemelést kell érteni, mert az egész lakosság életszínvonala nem emelkedhet a gazdaság teljesítőképeségétől elszakadó mértékben." [kiemelések tőlem - Sz. I.]

A félreértések elkerülése végett fontosnak tartom hangsúlyozni:

- Igen, az életszínvonal emelése az MSZP egyik alapvető célja, de nem gyors ütemben, mert mi is tudjuk - elméletből és gyakorlatból -, milyen érzékeny a nemzetgazdaság egyensúlya.

- Igen, a politika oldaláról a szolidaritásnak van elsőbbsége, mert nekünk ez a felelősségünk, csak hogy van különbség a politika és a kormányzati feladatkör között. Tehát amikor Bauer Tamás kormányzati politikáról beszél, már nem velem vitatkozik, és hiszem, hogy felelősen gondolkodó szocialista politikust ma Magyarországon nem találni, aki azt állítaná, hogy a versenyképesség az üzleti szektor magánügye volna.

A politika megfogalmaz értékeket, elveket és célokat. A kormány ezeket átfogó, komplex programba és tevékenység-sorozatba önti. Egyben figyelembe veszi az éppen aktuális lehetőségeket és korlátokat, prioritási sorrendeket állít fel, és döntéseket hoz. Van munkamegosztás közöttük tevékenységben is és véleménynyilvánításban is. A kormány feladata többek közt azon feltételek megteremtése, hogy a gazdaság szereplői tehessék azt, amiben jók, amiben eredményesek, amiben megállják a helyüket a gazdasági versenyben.

A nemzetek jóléte azonban nem csupán azon múlik, hogy mekkora termelékenységgel, hatékonysággal dolgoznak azok, akiknek van munkájuk; hanem azon is, hogy hány ember termel olyan értéket, amely értékkel hozzájárul a nemzet jólétéhez. Európa ma nem elsősorban a foglalkoztatottak produktivitásában

van lemaradásban az Egyesült Államokkal szemben - hanem a foglalkoztatottság arányában. Magyarország sem a termelékenységi mutatókban marad el a gazdagabb európai országoktól, hanem abban, hogy kevesen dolgoznak. Az alacsony foglalkoztatottság azzal is jár, hogy kevés a befizető a jóléti rendszerekbe, kevesen "szponzorálják" a jólétet - miközben egyre több használója, fogyasztója van a jóléti rendszereknek. A jólét változatlan szinten történő fennmaradása csökkenő foglalkoztatási ráták mellett csak az elvonási kulcsok emelése révén tartható fenn - ám a növekvő elvonások, a foglalkoztatás növekvő költségei, a globalizáció körülményei közepette a foglalkoztatási ráták további csökkenésének veszélyét hordozzák magukban.

Elsősorban ezért tekintem kiemelt kormányzati feladatnak azon fáradozni, hogy több nőnek és férfinak legyen munkája, direkt és indirekt támogatások révén minél több ember számára (lehetőleg mindenki számára, aki erre képes) lehetővé tenni a munkaerőpiacokon való részvételt, a pénzkereső munkavégzés lehetőségét. Ez nem csupán "gazdaságpolitikai", beruházás-ösztönzési kérdés - bár kétségkívül az is. Nem csak az államháztartási egyensúlyok kérdése - bár az is. Társadalmi kérdés is, hiszen a munkaerőpiac mindig "lefelé szorít ki" embereket, akik így a szociálpolitika ügyfeleivé válnak.

Munkához azzal segíthetjük az embereket, ha - egyrészt - olyan támogatási politikát folytatunk, amely mellett a munkaadóknak jobban megéri nehéz helyzetben levő embereket, akár atipikus munkarendben is foglalkoztatni. Különösen igaz ez a nők gyermekvállalás melletti munkavállalására, a nehezen foglalkoztathatók és a pályakezdők alkalmazásának ösztönzésére.

Bauer Tamás kifejti, hogy "Hiba azt hinni, hogy most már eljött az "európai bérfelzárkózás" ideje, hogy újra meg újra emelhetjük a minimálbért, hogy költségvetési átcsoportosítások terhére emelhetjük a nyugdíjakat, hogy csökkenthetjük a munkaidőt, és új munkaszüneti napokat vezethetünk be, hiszen mindezekben a paraméterekben - tetszik, nem tetszik - Romániával, Ukrajnával és Kelet-Ázsiával kell versenyeznünk. A magyar munkaerő csak akkor marad versenyképes, a foglalkoztatás csak akkor bővíthető, ha féken tudjuk tartani mind a bérek, mind pedig a járulékokból és adókból finanszírozandó államháztartási kiadások növekedését."

A nominális konvergencia-feltételek teljesítését én is szükségesnek tartom, mégis egyoldalú ez a fajta megközelítés. Ugyanis az is elengedhetetlen, hogy a reál konvergencia folyamata is végbemenjen. Rendkívül komplex folyamatról van szó, mely átgondolt finom vezérlést igényel. Mert életbevágóan fontos, hogy ne pusztán az EU által előírt pénzügyi mutatókat produkáljuk. Hiába teljesítjük az előírásokat, nem leszünk képesek hatékony mértékben javunkra fordítani, ha közben az egy főre jutó termelés értéke, vagy a lakosság életszínvonala nem közeledik igényeinkhez, az eurózána többi tagországának átlagához.

A gazdasági egyensúly fenntartásával, a versenyképesség növelésével kapcsolatos döntéseinket hatékony - ha úgy tetszik - versenyképes jóléti politikával kell kiegészítenünk. Egységes társadalomszemléletre van szükség: a jóléti politikáról úgy érdemes gondolkodnunk, mint az egész ország, az egész társadalom jólétéhez produktívan hozzájáruló, értékeket teremtő és az értékteremtéshez hozzájáruló politikai szereplőről

Átlátható, ellenőrizhető, világos elveket követő jóléti rendszerekre van szükség, olyan elvekre, amelyek mentén összeegyeztethetők az átláthatóság és ellenőrizhetőség kritériumai azzal a követelménnyel, hogy a támogatások kellőképp illeszkedjenek a különféle élethelyzetekhez és igazságossági-méltányossági elvárásokhoz. A családtámogatási rendszer tervbe vett átalakításával a kormány megfelelő példával szolgál a célzott jóléti támogatásra.

Helytálló Bauer Tamás azon állítása, mely szerint: "Azt követően, hogy a magyar gazdaság és társadalom hajója túljutott a rendszerváltás viharos tengerszorosán, nem ugyanarra a nyugodt, védett beltengerre jutott vissza, amelynek barátságos hullámain azt megelőzően ringatózott, hanem a globalizált világgazdaság nyílt óceánjára jutott ki, ahol vad szelek között kell manőverezni, és a kapitány figyelme egy pillanatra sem lankadhat."

Ez azonban még nem elég. Magyarországon a privatizáció és munkanélküliség, növekedés és infláció, remény és reménytelenség, a meggazdagodás és az elszegényedés egyaránt jellemezte a rendszerváltás évtizedét. Tehát itt is rendkívül összetett a kép. Ezzel együtt érdemesnek tartom megismételni még egyszer, mert okunk van az elégedettségre: az elért eredmények történelmi. Viszont az előttünk álló feladatok is azok.

Feladatunk például a sikeres vállalkozások szociális dimenziójának előmozdítása: jó munkakörülmények, korrekt munkaadó-munkavállalói viszony, valamint a fogyasztók, a helyi közösségek és a környezet iránti felelősségérzet erősítése a nagyobb átláthatóság révén. Fontos az is, hogy szembenézzünk a jövedelmek, az életkörülmények és a lehetőségek terén növekvő különbségekkel. Az esélyteremtő állam koncepciója hasznos segítségünkre lehet a jólét történelmi időeltolódásainak áthidalásában. Ez a koncepció a valóságos kormányzati működésben akkor realizálódhat, ha felvállaljuk a társadalmi, politikai és kormányzati deficitek rendbetételét, mert még - s ezt ismételten hangsúlyozom - nem tudtuk biztosítani az elvárható biztosságot és jólétet. Itt egyik dilemmánk az, hogyan hangoljuk össze a jóléti kiadások növelését a piacgazdaság követelményeivel olyan gazdaságban, ami még mindig magán viseli a hiánygazdaság jellemzőinek egynémelyikét.

Magyarországon folyik a vita arról, hogy alanyi jogon vagy a rászorultság szerint adjon az állam támogatást. Politikusként alapvetően egyetértek Bauer Tamással abban, hogy, a "szolidaritás csak a leszakadók, a tartós szegénységben élők, a munkaerőpiacról kiszoruló, a rossz időpontban nyugdíjba mentek helyzetének állami eszközökkel való javítását jelentheti, és kell is jelentenie". Bár itt is, a "csak"-ot túl abszolútnak látom. A rászorultság elve mellett igazságos, méltányos és hatékony elosztásra van szükség.

Azt vallom, hogy a szociális jövedelmeket elvszerűen és célszerűen kell elosztani. A szociális jövedelmi programok kapcsán ugyanis a legfontosabb kérdések azok, amelyek azt akarják tisztázni: kinek, miért, mennyit és hogyan? A lehetséges válaszoknak racionálisan értelmezhetőnek, megvitathatóknak és következményekben áttekinthetőnek kell lenniük. Ennek megfelelő elv a már említett "méltányosság" elve, ami a gyermeknevelés támogatása mellett a fogyatékosok, egészségkárosodottak esetében is követhető.

Az MSZP rendszerváltás évtizedében alapfilozófiájával csak kompromisszum révén összeegyeztethető történelmi küldetést teljesített be. Ma az MSZP-nek megadatik az a lehetőség, hogy nagyobb összhang legyen alapfilozófiája és politikai törekvései között. S ha dinamikus világfelfogása társadalmi támogatást kap, az MSZP igazi története még csak most kezdődik.

Szekeres Imre

országgyűlési képviselő, MSZP